

Ιστορικό

Τον Απρίλη του 1822 η Οθωμανική Πύλη άφησε άφωνο τον πλανήτη με τη δήωση, καταστροφή κι εξανδραποδισμό των κατοίκων της Χίου, οι περισσότεροι από τους οποίους ανηφόρισαν ως τη Νέα Μονή του νησιού, καθώς πίστευαν πως εκεί θα βρουν καταφύγιο και δεν θα φτάσουν οι Τούρκοι. Αλλά το μένος των Τούρκων δε σταμάτησε πουθενά, με αποτέλεσμα οι τρομοκρατημένοι Χιώτες να πάρουν τα βουνά για να σωθούν. Αυτόν το δρόμο της απελπισμένης διαφυγής των κυνηγημένων, από τη Νέα Μονή ως τη δυτική θάλασσα της σωτηρίας περιγράφουμε στο κείμενο που αφορά τον “χαλασμό” του νησιού.

Χίος

Βαδίζοντας το Μονοπάτι της Σφαγής

ΚΕΙΜΕΝΑ: ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: ANNA ΚΑΛΑΪΤΖΗ

« Ω! Λαιμοί
αθώων παιδιών
μαστοί, πλευρά
σεβάσμια των μητέρων
γερόντων κώμα
μες στο αίμα
αθλίως βρεγμένοι...»

Ανδρέας Κάλβος ⁽¹⁾

Λύσσα κακιά τον έπιασε το σουλτάνο, όταν έμαθε πως οι Χιώτες σέκωσαν μπαϊράκι. Γιατί, μαθές, είχαν του κόσμου τ' αγαθά και τα πρόνομια όλα του ντουινιά, τ' αδασμολόγητα, την ελευθερία τους, τις διομολογήσεις, τις δυνατότητες να ταξιδεύουν, να εισάγουν είδη ατελώνιστα και να εξάγουν τη μαστίχα τους όπου και όποτε γούσταραν...

Τι τους ζητούσε ο σουλτάνος; Μονάχα ένα μερτικό από τις μαστίχες τους, για τη σουλτάνα, τη μητέρα του και το χαρέμι του...

Τόφερε λοιπόν βαριά που ετούτοι οι καλοπερασάκηδες οι Χιώτες, με τα πρόνομια, την ευζωία, τις χάρες και τ' αφιερώματα που τους είχε αφειδώς μοιράσει ο σουλτάνος, ύψωσαν, λέει, τη σημαία της επανάστασης.

Αλλά, κει κάτω στο Μοριά μπορεί και νάχαν δίκιο οι πεινασμένοι ραγιάδες, να ζητήσουν το κάτι παραπάνω, αλλά εδώ τι γύρευαν ετούτοι δω οι πολυταξιδεμένοι, οι προνομιούχοι, οι καλοζωισμένοι και καλλιεργημένοι Έλληνες;

Έτσι πρόσταξε φωτιά και γιαταγάνι, για όλους ανεξαιρέτα τους Χιώτες. Μη μείνει τίποτα όρθιο. Α! Έδωσε μοναχά την εντολή στον Βαχίτ – Πασά και στο στράτευμά του, καταπώς του παράγγειλε η μάνα του, ν' αφήσουν απείραχτες μερικές οικογένειες, εκεί κατά τον Κάμπο, στα Νοτιόχωρα, να καλλιεργούν τους σχίνους τους μαστιχοφόρους, για νάχει κάποια σοδειά το νησί, μην τυχόν και

λήψει απ' τη φαμίλια του η μαστίχα...

Έτσι περίπου άρχισε τον Απρίλη του '22 από τον Βαχίτ-Πασά η μεγάλη και τραγική ιστορία του νησιού, ο περιβόητος “χαλασμός”, η σφαγή κι ο αφανισμός σαράντα χιλιάδων ψυχών, που συντάρραξε τον κόσμο και αφύπνισε τις μέχρι τότε κοιμισμένες ευρωπαϊκές συνειδήσεις... Κράτησε μήνες το κυνηγητό, η λεπλασία, η αλύπητη σφαγή, γυναικόπαιδων, γερόντων, μοναχών, καλογριών και προυχόντων.

Μια κάποια ανοχή επιφυλάχτηκε από τα στίφη των οθωμανών μονάχα για το μεγάλο βυζαντινό μοναστήρι της επιλεγόμενης **Νέας Μονής**, που βρίσκεται κρυμμένη σε μια χωστή λαγκαδιά, δώδεκα χιλιόμετρα πάνω από τη Χώρα μα και τον πλούσιο Κάμπο της Χίου.

Γυναικόπαιδα, άρρωστοι, αδύναμοι και ηλικιωμένοι κατέφυγαν εκεί από την πρώτη στιγμή της απόβασης των οθωμανών στο νησί. Γιατί μέχρι τότε δεν υπήρχαν στρατεύματα κατοχής κι επιτήρησης στη Χίο.

Αλλά ως έμαθε ο σουλτάνος το ξεσίκωμα των ντόπιων, όπλισε τους γενίτσαρους και τους πρόσταξε να ισοπεδώσουν το πανέμορφο κι ιστορικό νησί.

Το νησί κατοικούσε μια ευάριθμη κοινωνία εκατόν είκοσι χιλιάδων ψυχών. Σοβαρή παροικία στη Χίο είχαν οι καθολικοί. Οι Γενουάτες, που είχαν χτίσει το Πυργί, στον Κάμπο της μαστίχας, με τα περίτεχνα ξυστά τους, αριθμούσαν αρκετές δεκάδες οικογένειες. Οι Γάλλοι επίσης. Κι οι αριστοκρατικές οικογένειες των Αργέντηδων, των Ράλληδων, των Ροδοκανάκηδων και των Μαυροκορδάτων, με τους θυρεούς, τους υπηρέτες και τα πλοία αρχοντικά εξολοθρέφτηκαν κι αυτοί.

Άφωνοι έμειναν οι ξένοι ταξιδιώτες, οι έμποροι, οι ναυτικοί, οι περιηγητές, οι πρόξενοι κι οι καλλιτέχνες που είχαν συρρεύσει στο νησί, από τη μανία των τούρκων του Βαχίτ-Πασά, του τοποτηρητή της Χίου, που ισοπέδωσαν τα πάντα. Κυρίως τους φάνηκε απίστευτο το μένος και το μίσος για το ότι εξανδραπό-

δισαν χιλιάδες ανθρώπους, όσοι δηλαδή γλίτωσαν το μαχαίρι και το γιαταγάνι, που ύστερα πουλήθηκαν στις αγορές της Μπαρμπαριάς και στα χαρέμια της Ανατολής.

“Απίστους ιερείς και επίσημους αντάρτες 1.109, περασμένους από το μαχαίρι 25.000, σκλαβωμένες κόρες και νέοι 5.000...” ισχυρίζεται με περφάνεια στα Απομνημονεύματά του ο Βαχίτ-Πασάς πως εξολόθρευσε, τον Απρίλη του 1822.

Ανεξημέρωτα τέρατα σκορπούσαν τον όλεθρο ζητώντας το χαμένο αίμα, μαχαίρι που σαν κριάρι τρέχει μες στους ουρανούς και τσακίζοντας των άστρων τους κλώνους, όπως θαυμάσια περιγράφει ο Ελύτης το σκηνικό της σφαγής.

Έμειναν - δεν έμειναν 40.000 ζωές να κυκλοφορούν σαν τ' αγρίμια στις εξοχές και στα βουνά της Χίου ύστερα από το πετσόκομμα του σουλτάνου. Όντας διαρκώς κρυμμένοι και τρώγοντας ρίζες, χόρτα και φυτά.

Πώς σώθηκαν όμως οι περισσότεροι απ'

αυτούς;

Πήραν τα βουνά και τα λαγκάδια, μαζί με τα λίγα υπάρχοντά τους και κρύφτηκαν στις ανήλιαγες τρύπες του Προβάτειου όρους και του Πεληναίου.

Πολλοί - οι περισσότεροι απ' αυτούς-, πήραν την **παλιά πέτρινη στράτα** από τη **Νέα Μονή** που τραβάει για τον **Προβάτα** κι από κει για τον **Ανάβατο**, καθώς κατηφορίζει μεσ' από δύσβατη δασική διαδρομή για την **Έλιντα** και τις απόκρημνες βραχωμένες ακτές της δυτικής πλευράς του νησιού. Κι οι Οθωμανοί να τους κυνηγούν καταπόδι. Όσους πρόφταναν, τους πετσόκοβαν. Οι άλλοι σκορπίζανε μες στα βράχια και στις λόχμες, στις τρύπες και στις σπηλιές, σε ό,τι βρισκόταν πάνω στο δρόμο τους. Κι εκεί χωμένοι ζήσαν όσο ζήσαν μέχρι να κοπάσει το κακό και να συνεχίσουν τη στράτα για την απόκρημνη δυτική μεριά του νησιού, όπου υπήρχε η ανοιχτή θάλασσα, δηλαδή η σωτηρία τους.

Όσοι λοιπόν επιζούσαν, κατέβαιναν στις

Το «Καλογερίκο μονοπάτι» που συνδέει την Νέα Μονή με τους Άγιους Πατέρες.

Τμήμα του μονοπατιού –χτιστό στο μεγαλύτερο μέρος του- που συνδέει την Νέα Μονή με τον Ανάβατο. (Πάνω)

Άγιοι Πατέρες – Νέα Μονή, στοιχεία διαδρομής: Πεζοπορία σε παλιό λιθόστρωτο δρόμο, μήκος 1.414 μ., υψομετρική διαφορά: 186 μ.

απότομες δυτικές ακτές και με πρόχειρες βάρκες και μονόξυλα έφταναν ως απέναντι τα Ψαρά, πρώτο τυχαίο σταθμό. Τον οποίο θεωρούσαν προσωρινή σωτηρία τους. Άλλοι συνέχιζαν τους πλωτούς δρόμους προς τη Σύρα και τον Πειραιά. Η την Ευρώπη...

Αυτή τη στράτα, την ιστορική, τη βυζαντινή, με το πέτρινο καλντερίμι, που αριθμεί σε ηλικία μερικές εκατοντάδες χρόνια και διαθέτει μια σπάνια αρχιτεκτονική, πήρα μια πρωτομαγιά, θέλοντας να συνδέσω τη Νέα Μονή με τον Ανάβατο. Την αρχή δηλαδή με το τέλος του δράματος της σφαγής.

Η Νέα Μονή χτίστηκε το 1042 μ.Χ. μέσα σε μια βαθιά κοιλάδα και βρίσκεται σε υψόμετρο 430 μέτρων πάνω από τη θάλασσα. Αποτελεί μνημείο της Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO και γιορτάζει κατά την απόδοση της γιορτής

της Κοιμήσεως της Θεοτόκου (23 Αυγούστου).

Γύρω από την κοιλάδα υψώνονται απότομες βραχώδεις πλαγιές οι οποίες κλείνουν τη θέα προς τα δυτικά, εκτός από ένα μικρό άνοιγμα. Απεναντίας αποκαλύπτεται η παραλιακή γραφικότητα των μικρασιατικών ακτών. Η ανάβαση από την πόλη της Χίου είναι το ίδιο εντυπωσιακή και πανέμορφη. Μια πυρκαγιά αφάνισε το μεγαλύτερο μέρος του δάσους. Σιγά σιγά όμως ξαναγεννιέται το τελευταίο κι η περιοχή ζωντανεύει προσφέροντας μιαν όμορφη ευκαιρία για τη διαδρομή που απ'εδώ θ' ακολουθήσουμε ως τον Ανάβατο.

Από τη δυτική πύλη της Μονής και μεσ' από σαρίσματα και ερειπωμένα κτίσματα βγαίνουμε για να πάρουμε το ευδιάκριτο μονοπάτι που ανηφορίζει στην απότομη πλαγιά, καθώς φιδοσέρνοντας

Η θέα από την Νέα Μονή προς τις ακτές της Ιωνίας.
Δεξιά διακρίνεται το νησάκι της «Παναγίας».

Μονή Ἁγίων Πατέρων.

Νέα Μονή.

ανεβαίνει για τη σκίτη των Αγίων Πατέρων σε υψόμετρο 680 μέτρων, ένα μεγάλο συγκρότημα πια που βρίσκεται μισή ώρα ψηλότερα από τη Νέα Μονή. Σε περίοπτη θέση ο ναός αυτός της Ορθοδοξίας, στεγάζει υπέροχες τοιχογραφίες και είναι ο κοιμητηριακός ναός του μοναστηριού. Νότια του ναϊκού κτί-

σματος ξεδιπλώνονται δύο μοναδικές, από αρχιτεκτονική άποψη, αντηρίδες – πυλώνες του ναού που κρατίσανε όλα αυτά τα χρόνια τη βαριά κληρονομιά της Μονής. Διπλώνουμε ένα γύρω κι ύστερα συνεχίζουμε το ανηφορικό μονοπάτι που τραβάει στα ψηλώματα της μεγάλης αυτής έκτασης του μοναστηριού.

Τα ψηφιδωτά του Καθολικού της Νέας Μονής αντιπροσωπεύουν τον τύπο της αυστηρής βυζαντινής τέχνης, και είναι अपαράμιλλης αξίας. Εδώ ο τεχνίτης έσμιξε την πρώιμη αναγεννησιακή τέχνη, με την ιερατική βυζαντινή τέχνη και δημιούργησε τη μνημειακή βυζαντινή ζωγραφική και ψηφιδογραφία της Μακεδονικής Δυναστείας. Οι ψηφίδες που χρησιμοποιούνται είναι μικρές και πολυεδρικές, και ο τρόπος εργασίας είναι περισσότερο προσωπικός, προσπαθώντας γλαφυρά και με αυστηρότητα να εκφράσει το πνευματικό ύφος των εικονιζόμενων προσώπων. Έτσι, τα πολύχρωμα ψηφιδωτά με την ανώμαλη επιφάνειά τους συντελούν, ώστε καθώς δέχονται το φως του ήλιου ή το φως των κεριών, ο θεατής να συμμετέχει στο θρησκευτικό δράμα που απεικονίζουν οι παραστάσεις.

Όσο ξεσκαλώνουμε από την κοιλάδα της Μονής η θέα του μοναστηριού και όλης της επίπεδης γραμμής που κλείνει το μοναστηριακό συγκρότημα αποκαλύπτει μια εξαιρετική και συναρπαστική άποψη της μοναστικής “πολιτείας”, που γεμίζει το μάτι με τα ογκώδη και στέρεα αρχιτεκτονήματα. Το μονοπάτι είναι ακόμη χωμάτινο, αλλά σταθερό, με ήπιες στροφές και μελετημένη αρχιτεκτονική. Γρήγορα φτάνουμε στο δρόμο που έρχεται από τον κεντρικό άξονα της οδικής αρτηρίας, καθώς διασχίζει εγκάρσια το νησί από τ’ ανατολικά προς τα δυτικά. Εκεί παίρνουμε αριστερά για λίγο την άσφαλο ώστε να επισκεφτούμε τη σκηνή των Αγίων Πατέρων, (Νικήτα, Ιωάννου και Ιωσήφ), στην οποία εγκαταβύβουν λίγοι μοναχοί. Στη συνέχεια γυρίζουμε πίσω μέχρις ότου συναντήσουμε το μονοπάτι από το οποίο ανεβήκαμε και συνεχίζουμε ευθεία

στην άσφαλο για περίπου 1 χιλιόμετρο. Στην πρώτη κλειστή δεξιά στροφή ανηφορίζουμε αριστερά στο παλιό πετρόχτιστο μονοπάτι. Οι καθαρές γραμμές του βουνίσιου περιβάλλοντος, τα περιγράμματα των δασωμένων κορυφογραμμών κι οι υποβλητικές πια ενατενίσεις της ιωνικής γης, τόσο κοντά, καθώς ανεβαίνουμε, που νιώθουμε πως θα τις αγγίξουμε ή πως μ’ ένα σάλτο θα τις φτάσουμε, κι ακόμη το νησάκι Πάσπασγο, Παναγιά και λίγο βορειότερα το Γούνι που μεσολαβούν σε όλο το πορθημαίο σκέλος του Τσεσμέ και της Χίου, ανεβάζουν τη δείκτη της αγωνίας και του θαυμασμού αυτής της οδοιπορίας, που τραβάει για τα δυτικά.

Ένας διασκελισμός της νωπής μνήμης και του στενού της Χίου έφτανε για να πελαγώνει ο πόνος, η δυστυχία και η συμφορά των ελλινόφωνων της Ιωνίας. Τα βλέπω όλα από δω ψηλά, από τον αυ-

Ο καλόγερος Ανδρόνικος –έχει πια κοιμηθεί– στις σκάλες των Αγίων Πατέρων. (αριστερά)

Η σπηλαιοεκκλησία των Αγίων Πατέρων όπου ασκήτησαν το 11ο αιώνα οι ιδρυτές της Νέας Μονής Χίου, Νικήτας, Ιωάννης και Ιωσήφ.

χένα του Προβατά και ριγάει η σακάτι-
σα μνήμη της διαβόητης καταστροφής.
Το πέτρινο μονοπάτι βγαίνει στην κεντρι-
κή οδική αρτηρία από Χίο για Ανάβατο
και Αυγώνυμα που την διασχίζω κάθετα.
Στα δεξιά μου φεύγει ένας χωματόδρο-
μος που μπαίνει για τα καλά στο όμορφο
πευκόφυτο δάσος. Μια αλάνα που χρη-
σιμεύει για ποτίστρα και μελισσοτροφία
οδηγεί στην αρχή του πιο ωραίου, ίσως,
μονοπατιού της Χίου, που κατηφορίζει
αριστερά με μαεστρία φτιαγμένο και με
αρκετή δόση καλλιτεχνικής κλίσης.

Το πέτρινο τούτο καλτερίμι έχει για
πρώτο του μέλημα τη φαρδιά στράτα, τις
ισχυρές κάθετες αντηρίδες και την ήπια
κλίση προς τον κατήφορο.

Τα λουλούδια παίρνουν το σχήμα της
τρυφεράδας και ντύνονται με το νόημα
της εποχής. Από πάνω μου σπάει ο κρα-
τήρας ενός ανελέητου φωτός αφήνοντας
να κυλίσουν αφάνες από χρυσοπράσι-
νους βόστρυχους και λαδένια πλοκάμια.
Βαθιά στο νόημα της δύσης αποκαλύπτο-

νται *“περάσματα και κρυφές της θάλασσας
στοές κι υπνωτισμένα δέντρα με αράχνες
που ασημίζουνε”*. Και νά η έξοχη θάλασσα
του Αιγέα με την κοψιά των Ψαρών στο
πρώτο της πλάνο.

Ψηλά πάνω από το κεφάλι μου χρησιμο-
λογούν και *“σιουρίζουν τα μυριάδες κερου-
βικά εντομάκια”*.

Ακούω τη μυστική κι αθέατη φωνή τους
να με προκαλεί:

*“Μια μέρα οι θάλασσες αυτές θα εκδικη-
θούν...”*

Και βέβαια ο ποιητής εννοεί τις θάλασ-
σες των βουνών που ποτίστηκαν με αίμα
και ιδρώτα. Και τούτη δω η στράτα, όσο
κι αν την εξωραίζει ο άγνωστος λαϊκός
τεχνίτης, με τη στόφα της κατασκευής
του, είναι ποτισμένη με αγωνία, οδύνη
και μπόλικο αίμα. Όσο σκέφτομαι ότι
από δω πέρασαν στρατιές κυνηγημένων
και απεγνωσμένων γυναικόπαιδων, δεν
μπορώ να σουχάσω.

Γυρίζω το βλέμμα κατά την έμπαση της
θάλασσας. Εκεί, πίσω από την όμορφη

Τα Αυγώνυμα «το καλό χωρίο» όπως το ονομάζουν οι ντόπιοι έχει αξιόλογη τουριστική υποδομή και προσφέρει εξαιρετικά ηλιοβασιλέματα.

Ο Ανάβατος είναι ένα επιβλητικό μεσαιωνικό χωριό, χτισμένο σε υψόμετρο 400 μέτρων περίπου, πάνω σε έναν λόφο με απόκρημνες πλαγιές, προσβάσιμος μόνο από ένα σημείο. Οι περισσότεροι κάτοικοι του Ανάβατου σφαγιάστηκαν το 1822 από τους Τούρκους, ενώ ο μεγάλος σεισμός του 1881 επέφερε σημαντικές καταστροφές στα κτίρια. Το χωριό πλέον είναι σχεδόν εγκαταλελειμμένο, παρόλαυτα, τα περισσότερα πέτρινα σπίτια του χωριού διατηρούνται σε καλή κατάσταση.

χτενισιά της, τρυφεραίνει ο πόνος, ξεχνιέται η λαχτάρα των χιλιάδων θυμάτων της οθωμανικής μανίας, που καταδικωμένοι κατηφορίζουν από δω όχι σαν πεζοπόροι, μα αναγκαιούχοι διαβάτες της ζωής.

Το “πικρό στήριγμα του αγκώνα στην ανάμνηση” δεν με αφήνει να απολαύσω την κατεβασιά και τη ρέμβη του γλυπτικού τοπίου.

Ωστόσο βαδίζω μεσ’ από σύσκια και απλωτές πλαγιές που κορδελιάζουν κατηφορίζοντας προς τα Αυγώνυμα.

Σε μία από τις ξαφνικές ευδίες, ανοίγοντας ο ορίζοντας το στέρνο του, πυκνώνει μια σκούρα μάζα σπιτιών, που δεν μοιάζουν όμως με σπίτια.

Ξεκαθαρίζω την πηχτή αυτή ύλη των οικοδομών και στην οροφή του λόφου ξεδιαλύνει μια αυτόνομη εκκλησιά, που

γύρω της απλώνονται ορθογωνισμένα οικοδομήματα, πυργοειδούς μορφής. Είναι ο *Ανάβατος* αυτή η πηχτή μάζα που ξεθιπλωκώνει από την απέραντη πράσινη θάλασσα της δυτικής πλαγιάς του Προβατά και αυτονομείται στο πέλαγος των λόφων.

Καθώς όμως κατηφορίζω αυτή την πανέμορφη στράτα, από κάποια άλλη τρύπα του δασικού πλέγματος, πλέοντας στο θαλασσινό μέτωπο, εμφανίζονται και τ’ Αυγώνυμα, ένα σπουδαίο χωριό, χτισμένο καθώς είναι στο ψηλότερο σημείο ενός πετρώδους λόφου που αγναντεύει τα Ψαρά και το πέλαγο.

Πλέον από δω πάνω τα σπίτια του τα πέτρινα, μικρά κολλητά αδερφάκια, στον αχνογάλο ορίζοντα νοτίζοντας το βλέμμα το ονειροπόλο. Κι ανεβαίνει ολόκληρο το νησί, μαζί “με σπηλιές, με κάβους

Αγάβατος, ο «Μυστράς του Αιγαίου».

Τμήμα από τον χάρτη της Χίου 1: 60.000 των εκδόσεων της Terrain. www.terrainmaps.gr

κι ανθισμένους γκρεμούς”.

Ωστόσο κατφορίζω πάντα μέσα στο δάσος, με συντροφιά μου το καλόχτιστο πέτρινο καλντερίμι, που κουβάλησε στη ράχη του χιλιάδες ψυχές κατατρεγμένων. Οι χαρακτηριστικοί ήχοι από δίπλα μου, που σκίζουν τη φρέσκια και νωπή σάρκα της γης, παραγγέλνουν τα θυρανοίξια της εποχής και σφραγίζουν τη μελετημένη σοφία της ποικιλίας των ειδών. Ολοπράσινες σαύρες, παίρνοντας από την καινούργια χλόη χρώμα και φρεσκάδα, ανασπώνουν το στήθος τους και με θεωρούν απορημένες. Οι νέοι πυρήνες των πεύκων αναγέρνουν στο ελάχιστο πνέμα της αύρας που έρχεται να τους κινητοποιήσει από το πέλαγο.

Όσο κι αν τα πράγματα της νέας εποχής και της γήινης αναγέννησης δίνουν ένα στίγμα ευφρόσυνο και ζωογόνο, δεν παύει η πονεμένη ιστορία της διαδρομής να με επαναφέρει στην αμείλικτη πραγματικότητα.

Τώρα βλέπω πια το ελάχιστο της διαφυγής αυτών που αλλοπαρμένοι ή ετοιμοθάνατοι κοιτούσαν αλλήθωρα προς το πέλαγο. Είναι ένα βλέμμα ικεσίας στον άγνωστο θεό της Τύχης που ερχόταν

αργός ύστερα από μέρες ή μήνες συμβίωσης με τα ερπετά και τ’ αγρίμια, να τους οπλίσει με την ελπίδα της σωτηρίας. Με σφιγμένη την ψυχή κατφορίζω συνεχώς τα τελευταία κομμάτια της δασικής διαδρομής που βγάζει στον Άγιο Ισίδωρο, ένα εξωκλήσι που βρίσκεται σε ειδυλλιακό τοπίο, στη μέση της οδικής αρτηρίας Αυγώνυμων – Ανάβατου.

Μια μικρή ξύλινη πινακίδα μαρτυράει το αντίστροφο της διαδρομής, ενώ τώρα εγώ είμαι υποχρεωμένος να αφήσω το μονοπάτι της φυγής και να κατφορίσω στον δασικό δρόμο μέχρι την ασφαλτο που οδηγεί σε 25’ στην είσοδο του μεσαιωνικού Οικισμού του Ανάβατου.

Το παραδοσιακό μονοπάτι εξαφανίστηκε από την ευφύια των νεοελλήνων, όπως συμβαίνει παντού, να χαράζουν τους δρόμους πάνω στις παλιές ιστορικές στράτες, τις φτιαγμένες με ιδρώτα και μόχθο.

Προσεγγίζω τον Ανάβατο, ενώ λίγο πιο πριν, μέσα από μια βαθιά χαράδρα, που έχει τη μορφή φαραγγιού, όπως μου λένε οι ντόπιοι, πέρασαν οι πρώτοι φυγάδες, που κατέληξαν στη θάλασσα.

Η δεύτερη παρτίδα των κυνηγημένων

ακολούθησε διαφορετικό δρόμο, από αυτόν που οδηγεί στον Ανάβατο, για να φτάσει στη θάλασσα. Πέρασε έξω από τα Αυγώνυμα και κατηφόρισε προς την Έλινα, από παλιά ξεχασμένη στράτα, από την οποία ωστόσο έχουν απομείνει μερικά σημάδια πρόσβασης και χρήσης. Γίνεται, όπως έμαθα, προσπάθεια από τους «Φίλους των Μονοπατιών της Χίου» να ανοιχτεί και αυτή η διαδρομή και να σηματοδοτηθεί στην ολότητά του το μονοπάτι που εβάδισαν οι κυνηγημένοι Χιώτες, την άνοιξη του 1822. Το τμήμα του μονοπατιού Ν Μονή - Ανάβατος είναι μέρος της μεγάλης διαδρομής της Χίου που διεκδικεί ευρωπαϊκή πιστοποίηση.

Συμπερασματικά η όλη διαδρομή από τη Νέα Μονή ως τον Ανάβατο μου κόστισε 130 λεπτά χρόνου, με όλες τις στάσεις και τις αναγκαίες αναπολήσεις της ιστορικής μνήμης.

Είναι μια έξοχη και ειδική πεζοπορική διαδρομή, πάνω στα χνάρια της ματοβαμένης ιστορίας, που δεν έχει τίποτα λιγότερο από τις τραγικές ιστορικές πορείες της φυλής.

(1) Το απόσπασμα του ποιήματος του Κάλβου, που αναφέρεται στη σφαγή της Χίου, είναι γραμμένο στην είσοδο του κοιμητηριακού Ναού στον Ανάβατο.

Ευχαριστίες

Ευχαριστούμε θερμά τον πρόεδρο του συλλόγου «Φίλοι των μονοπατιών Χίου» κ. **Γιώργο Χαλάτση** για τις πολύτιμες πληροφορίες του, την **Περιφέρεια Χίου το Τμήμα Τουρισμού <https://www.chios.gr/el/>** για την στήριξη της στο έργο μας και ιδιαίτερα τον καλό μας φίλο **Γιώργο Μισειζή** για όλες τις βοήθειες, που πάντα μας προσφέρει σε κάθε μας αποστολή στην Χίο. Ο ίδιος, ως έμπειρος φυσιολάτρης, παρέχει υπηρεσίες ενημέρωσης επισκεπτών - πεζοπόρων. Spitakia cottages bed & breakfast, Αυγώνυμα, 6974 175471, 22710 20513-4.

ΦΙΛΟΙ ΜΟΝΟΠΑΤΙΩΝ ΧΙΟΥ

Ο σύλλογος «Φίλοι Μονοπατιών Χίου» έχει ως κύριους στόχους:

- Την συμβολή στην προστασία και την ανάδειξη μεμονωμένων ή/και δικτύων μονοπατιών, παράλληλα με την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και την ανάπτυξη του εναλλακτικού/φυσιολατρικού τουρισμού.
- Τον εντοπισμό παλαιών μονοπατιών (καθαρισμός, σήμανση, χαρτογράφηση, καταγραφή και τεκμηρίωση των πεζοπορικών διαδρομών)
- Την προτροπή και ενθάρρυνση του συνόλου της κοινωνίας και ιδιαίτερα των νέων για τη διαφύλαξη και προστασία των μονοπατιών, της πολιτιστικής κληρονομιάς και του φυσικού περιβάλλοντος.
- Την δημιουργία μιας ενιαίας πεζοπορικής διαδρομής, η οποία θα αρχίζει από τη νότια Χίο και θα καταλήγει στη βόρεια, με όλες τις προδιαγραφές ασφαλείας και με διεθνή πιστοποίηση.

Χαλάτσης Βασ. Γιώργος, πρόεδρος του Συλλόγου.

Ελευθερίου Βενιζέλου 73, Χίος
Τηλέφωνο: 6947 618040
chiostrails@gmail.com

www.chiostrailsfriends.gr